

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

EU, Serbien och det första Köpenhamnskriteriet

*En kvalitativ fallstudie om implementerandet av det första
Köpenhamnskriteriet i Serbien*

Författare: Mikaela Karlsson

Handledare: Daniel Silander

Examinator: Helena Ekelund

Termin: HT 18

Ämne: Statsvetenskap

Nivå: III

Kurskod: 2SK30E

Linnéuniversitetet
Kalmar Växjö

Abstrakt

Serbia is said to enter the European Union (EU) in 2025 and a criteria for inclusion in the EU are the Copenhagen criteria's. The purpose of this thesis is to examine how the EU as an external and international actor acts to further the implementation of the first Copenhagen criteria concerning democratic institutions, the rule of law, human rights and protection of minorities. Through a qualitative theory consuming study this thesis investigates the EUs aims and actions in Serbia, a country outside the boards of the EU by applying a theoretical framework based on Lawrence Whiteheads theory on international dimensions of democratization. As a result the thesis finds that the European Union has an interest in democracy promotion in Serbia as defined in the Copenhagen criteria. The EU uses several different methods such as economic aid, learning resources, diplomacy and normative contagion to attain its purpose. But the true reason behind the EUs interest in Serbia is discussed among scholars as well as the effective ways of implementing EUs strategies and the development of sanctions against states that do not comply with the democratic values of the Copenhagen criteria.

Nyckelord

Serbia, European Union, Copenhagen Criteria, democracy promotion, Western Balkan, EU enlargement

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	<i>Syfte</i>	2
1.2	<i>Frågeställning</i>	3
2	Tidigare forskning och teori	3
2.1	<i>Bakgrund</i>	3
2.2	<i>Tidigare forskning</i>	5
2.3	<i>Teori: Internationella dimensioner av demokratisering</i>	10
2.3.1	<i>Spridning</i>	10
2.3.2	<i>Kontroll</i>	11
2.3.3	<i>Tillåtande</i>	12
2.3.4	<i>Konditionalitet</i>	14
3	Metod och material	15
3.1	<i>Kvalitativ fallstudie</i>	15
3.2	<i>Operationalisering</i>	17
3.3	<i>Källor och validitet</i>	18
3.4	<i>Avgränsning</i>	20
4	Empirisk genomgång och analys	21
4.1	<i>Spridning</i>	21
4.2	<i>Kontroll</i>	26
4.3	<i>Tillåtande</i>	34
4.4	<i>Konditionalitet</i>	39
5	Slutsats	43
6	Referenser	46

1 Inledning

"The Western Balkans are part of Europe: we share the same history, the same geography, the same cultural heritage and the same opportunities and challenges today and in the future. We have a common interest in working more and more closely together to guarantee to our people economic and social development, and security. This strategy shows the path that we have ahead of us: for all our six partners to overcome once and for all the past, for all of us together to make the process of the Western Balkans towards the European Union irreversible and keep reuniting the Continent. This Strategy gives all of us a shared, clear, unequivocal, credible and concrete perspective for each and every one of our six partners' EU integration. The next months will be not only intense but also crucial to make sure that this historic and unique opportunity is seized." - High Representative/Vice-President Federica Mogherini (Europeiska Kommissionen, 2018, *Strategy for the Western Balkans*)

En region som är och alltid har varit aktuell för EUs utrikespolitik sedan uppkomsten av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) och som återfinns i Federica Mogherinis "En global strategi för Europeiska Unionens utrikes – och säkerhetspolitik" från 2016 är Västra Balkan och arbetet att integrera regionen i EU (EU HR/VP, 2016:20). Västra Balkan är EUs geografiska bakgård och har sedan konflikten på Balkan under 1990-talet haft en ständig närvaro i EUs utrikes – och integrationspolitik. År 2018, två år efter deklARATIONEN av den gemensamma utrikespolitiken, implementerade Europeiska Kommissionen (EU-kommissionen) en strategi för ett utökat perspektiv samt ökat EU engagemang på Västra Balkan för att markera en trovärdig utvidgningsprocess och EU integration. Strategin bekräftar EUs intresse i regionen som en geografisk investering i ett stabilt och enat Europa baserat på gemensamma värderingar. Den meritbaserade

utvidgningsprocessen kommer objektivt att utvärdera resultatet för varje individuellt land i regionen och kommer kräva omfattande och definitiva reformer. I samband med strategin lanserades även sex stycken flaggskeppsinitiativ som redovisar de specifika handlingar EU kommer att anta för att stödja processen under de kommande åren för att länderna ska genomgå en transformering som ligger i alla parterns intresse. Ett av de sex flaggskeppsinitiativen anger EUs stöd att stärka rättsstatsprincipen, som även är en väsentlig del av Köpenhamnskriterierna. Denna nya strategi av EUs integrationsprocess pekar på att Serbien är ett av två länder, tillsammans med Montenegro, som befinner sig i avslutningsförhandlingarna angående EU integrationen. Flaggskeppsinitiativen redogör för hur länderna och EU ska förbereda sig för ett ytterligare utökat EU (Europeiska Kommissionen, 2018, *Strategy for the Western Balkans*).

1.1 Syfte

Den Europeiska Unionen har sedan konflikten på Västra Balkan som började under 1990-talet haft ett intresse av stabilitet i regionen. Redan 2004 blev Slovenien den första suveräna staten som uppkom efter Federala Republiken Jugoslaviens (FRJ) fall att bli medlem i EU. Det andra landet var Kroatien som beviljades medlemskap 2013. De avslutande förhandlingarna i inträdesprocessen för Serbien och Montenegro till EU påbörjades 2018, de är beräknade att integreras i unionen 2025. För att påbörja tillträdesprocessen till EU måste de individuella länderna till en början uppnå de grundläggande Köpenhamnskriterierna (Europeiska Kommissionen, 2017, *From 6 to 28 members*).

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur EU som internationell aktör kan påverka Serbien för att landet ska implementera det första Köpenhamnskriteriet: stabila institutioner som garanterar demokrati, rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter. Studien

fokuserar på EUs förhållande med Serbien och den påverkan EU har haft sedan krigets slut i början av 2000-talet.

1.2 Frågeställning

- Hur har Europeiska Unionen främjat institutioner som ska garantera demokrati i Serbien?
- Hur har Europeiska Unionen främjat mänskliga rättigheter och minoritetsskydd i Serbien?
- Hur har Europeiska Unionen främjat rättsstatsprincipen i Serbien?

2 Tidigare forskning och teori

2.1 Bakgrund

Under en lång tid har det funnits en komplicerad relation mellan regionen Västra Balkan och resten av Europa. Efter andra världskrigets slut 1945 etablerade Josip Broz Tito den multinationella Federala Republiken Jugoslavien (FRJ) som utgjordes av de republiker som idag kallas Kroatien, Serbien, Bosnien och Hercegovina, Slovenien, Makedonien, Montenegro och Kosovo. FRJ styrdes genom det som kallades ”demokratisk centralism”, vilket innebar att makten fanns centrerad hos Tito och kommunistpartiet. En ny era initierades 1980 samma år som Tito dog. Titos bortgång fick konsekvenser då FRJ drabbades av ekonomisk kris, inflation, hög arbetslöshet och oroligheter på grund av motsättningar mellan etniska och politiska grupper i bland annat Kosovo (Malesevic, 2002:123, 172). Vid Berlinmurens fall 1989 faller även det kommunistiska östblocket i Europa. Detta blir startskottet för drastiska förändringar i stora delar av Europa. I Polen och Ungern initierades fredliga demokratiseringsprocesser av de tidigare kommunistiska staterna. Titos efterträdare och vid den tiden FRJs president Slobodan Milosevic valde, tvärtemot Michail Gorbatjov och

Sovjetunionen, att använda militärkapital för att behålla det centraliserade kommunistiska styret i sitt land (Hearpfer, 2009:313).

I början av 1990-talet var Slovenien och Kroatien de första republikerna i federationen att förklara sig självständiga. Europeiska Gemenskapen (EG), som senare kom att kallas Europeiska Unionen (EU), meddelade 1991 att de avser att erkänna Slovenien och Kroatien som suveräna stater.

Konsekvenserna av detta blev att den centraliserade regeringen i Serbien utropade ett nytt FRJ med återstående delrepubliker med syftet att även inkludera det serbiskt befolkade området Krajina i Kroatien som tillkännagavs som ”Serbiska Krajina”. Därefter var kriget ett faktum (Malesevic 2002:172-174, Ramet & Pavlaković 2007:55). Milosevic uppmuntrade den nationalistiska trenden som svepte över FRJ och under 1990-talet leder etniska motsättningar till ett blodigt krig i utkanten av EU. Unionens oförmåga att hantera konflikten skadade dess trovärdighet som internationell aktör, men tydliggjorde vikten av regionen och EUs engagemang i processen att skapa en stabil och demokratisk region (Daimond 2008:194 & Gentjan, 2014:26-30)

EUs senaste utrikes- och säkerhetspolitiska agenda ”En global strategi för Europeiska Unionens utrikes – och säkerhetspolitik” offentlig gjordes 2016 och redovisar prioriteringar angående EUs yttre åtgärder (EU HR/VP, 2016). I dessa prioriteringar ingår en trovärdig utvidgningspolitik för att främja statliga och samhälleliga motståndskrafter utanför EUs gränser då man anser att ”En motståndskraftig stat är en säker stat, och säkerhet är nyckeln till välstånd och demokrati” (EU HR/VP, 2016:20). Den trovärdiga utvidgningspolitiken menar strategin är en investering i unionens säkerhet och välstånd samt att det tidigare visat sig bidra till stabilisering och fred i konfliktområden. Strategin hänvisar även till att länderna på Västra Balkan och Turkiet är de som hanteras i den nuvarande utvidgningsprocessen som

beskrivs i den globala strategin, där utmaningar angående rättsstatsprincipen, politisk – och ekonomisk reform samt goda grannskapsrelationer finns angående de väsentliga reformer som krävs för att tillträdesprocessen ska avslutas (EU HR/VP, 2016:20-21). Sedan dess har EU lanserat olika program för EU utvidgning på Västra Balkan. EU Kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker meddelade i sitt tal att EU antog en strategi ”A credible enlargement perspective for an enhanced EU engagement with the Western Balkans” för att förstärka unionens ambition att investera i regionen (Europeiska Kommissionen, 2018, *Strategy for the Western Balkans*).

Relationen mellan länderna på Västra Balkan och EU (även kallad Europeiska Gemenskapen, EG, fram till 1992) som internationell aktör uppkom i och med konflikten på Västra Balkan under 1990-talet och har sedan dess utvecklats efter krigets slut. Under tiden kriget pågick och utifrån dess konsekvenser blev det tydligt för EU att det låg i deras intresse att hantera, lösa och transformera konflikter både innanför och utanför unionens gränser (Braniff, 2011:3-5). EUs prognos för Serbiens inträde i EU pekar på inträde år 2025. För att detta ska vara möjligt påpekar organisationen Freedom House att

“Serbia will continue to open EU accession negotiating chapters, but it will be important to watch for any progress in key negotiating Chapters 23 and 24 relating to the rule of law, corruption and fundamental freedoms, as well as possible constitutional changes which could help to increase the independence of the judiciary“(Damjanović, 2018).

2.2 Tidigare forskning

Realismen är den teori som ofta anses vara det vetenskapliga perspektivet angående internationella relationer. Teorin sätter statsmakt i centrum enligt den realistiska traditionen att prioritera nationens intresse, vilket

utrikespolitiken ska utgå ifrån (Heywood, 2014:59-60). Den Westfaliska freden markerar starten för det som idag kallas internationell politik då det Westfaliska systemet bygger på två principer: staters suveränitet vilket innebär kontrollen över ett självständigt territorium och att relationer mellan stater utgår från acceptans för alla staters suveränitet. Staters suveränitet blev därefter utgångspunkten i den internationella ordningen. Internationella system har därefter setts som statscentrerade och som den huvudsakliga aktören i världspolitiken. Detta har med tiden blivit svårare att upprätthålla då olika former av transnationella organisationer, icke-statliga organisationer, grupper och andra betydande aktörer har uppnått ett stort inflytande på den internationella politiska arenan (Heywood, 2014:3-5). EUs inflytande inom den internationella politiken har länge diskuterats då forskare menar att EU och dess integration kommer att skapa en ny politisk ordning som kommer att ha samma acceptans som en nationalstat i den internationella sfären (Heywood, 2014:501).

Hedley Bull i artikeln "Civilian Power Europe: A Contridiction in Terms?" är skeptisk mot ett Europa utan en betydande militär kapacitet. "Europe is not an actor of international affairs, and does not seem likely to become one" (Bull, 1982:151) för detta argumenterar Hedley Bull om angående EUs roll i den internationella politiken. Det är varje gemenskaps ansvar och prioritering att kunna säkerställa den egna överlevnaden, detta visar på en föreställning om den internationella politiken som är influerat av klassisk realism. För en aktör som EU att ha ett effektivt inflytande på den internationella arenan måste unionen ställa resurser till förfogande för att erhålla kapaciteten att försvara sig själv. Unionen som enhet har inte kapaciteten att stå för dess egen säkerhet och försvar, utan förlitar sig på andra allierade framförallt USA. De stater som ingår i enheten måste ta ett ansvar för att självförsörjande tillhandahålla ett militärt försvar för deras egen säkerhet. En militär egenskap inom EU skulle även bidra till unionens möjlighet till

förnyelse och tillväxt. Samtidigt som en utökad militär kapacitet, enligt Bull, skulle innebära att EU får ett mer betydande inflytande i beslutsfattningen i North Atlantic Treaty Organization (NATO). Detta skulle kräva att EU framställer en gemensam säkerhetspolicy parallellt med den gemensamma utrikespolitiken (Bull, 1982:156-159).

Till skillnad från Bull anser Francois Duchene att Europa har utvecklat det som han kallar "civilian power" som han menar kan ersätta militär kraft och kapacitet. Med "civilian power" menade Duchene att aktörer använder politiska och ekonomiska verktyg för att nå inflytande istället för militära medel (Silander & Nilsson, 2013:442 & Bull 1982:149). Ett kollektivt Europa bör sträva efter att bygga starkare relationer mellan stater inom Europa genom att bland annat främja politisk och ekonomisk interaktion samt att integreras in i det internationella systemet (Bachmann, 2013:461). Konceptet om "civilian power" kritiserades av Bull då han ansåg det vara ineffektivt samt att Europa måste förlita sig på andra staters beskydd. Bull var som tidigare nämnt en förespråkare för att Europa skulle vara självförsörjande i sin militära kapacitet för att generera säkerhet. Även om Duchene och Bull för två olika diskussioner om Europa och EUs inflytande så delar de vissa grundläggande antagandet. Exempelvis är de båda teorierna relevanta för de internationella relationer som fördes under Kalla kriget och som utgick från en centrerad tanke kring nationalstaten och dess intresse. Båda teorierna fokuserar även på att stärka det internationella samfundet utan att räkna med civilsamhället samt att de upprätthåller den statscentrerade internationella ordningen utifrån det Westfaliska systemet (Manners, 2002:238).

Ian Manners bygger vidare på Duchenes teori om "civilian power" och benämner EU som en normativ kraft (Normative Power Europe). Manners menar på att EU har förändrat uppfattningen om aktörer inom den internationella politiken som därmed inte längre utgår från det

statscentrerade Westfaliska systemet som Bull och Duchene förhåller sig till. Han anser istället att EU besitter en normativ kraft som påverkar normer och standarder, men även perspektivet på internationell politik (Manners, 2006:184 & Manners, 2008:45). Det utmärkande i EUs normativa inflytande i världspolitiken är att de faktorer så som normspridning, överföring, informationsspridning och kulturell spridning sker utan någon betydande fysisk kraft, exempelvis militärkraft. Därför finner vi vikten av EUs internationella roll utifrån vad unionen är, inte vad den säger eller gör (Manners, 2002:252).

I boken *"European Union foreign policy in a changing world"* av Karen Smith (2014) beskrivs det att ett flertal forskare på området har argumenterat för att medlemsstaterna inte har ett tillräckligt starkt gemensamt intresse för att skapa en gemensam utrikespolitik. Ett hinder som blockerar genomförandet är att de suveräna staterna först och främst handlar utifrån ett nationellt intresse. En utrikespolitisk agenda på EUs nivå anses bli en svag och inkonsekvent handling eftersom den skulle representera den minsta gemensamma faktorn hos medlemsstaterna eller det som de mest motvilliga staterna till största utsträckning kan tänka sig gå med på. EUs ageranden är möjliga om det inte finns en motsättning mellan EU och medlemsstaternas suveräna intressen och därför är EU svagast i dess militära medel. Smith visar även på att realister inom området har argument som talar för att EU som internationell aktör därmed inte har resurser eller inflytande att agera utanför EUs gränser (Smith, 2014:8). Även Christopher Hill understryker de utmaningar och svårigheter som det innebär att kombinera en supranationell utrikespolitisk linje jämsides med staternas egna utrikespolitiska intressen (Hill, 1993:308).

Robert Kegan följer Bulls linje och menar på att utan en gemensam och betydande militär kraft kommer EU alltid att behöva förlita sig på USA för att säkerställa sin egen säkerhet. Europa strävar inte efter att foga över en

betydande militär kraft. Sedan slutet av Andra världskriget har Europa förändrat sin syn på vad det innebär att vara en aktör i internationella relationer. Under den senare hälften av 1900-talet har EU utvecklat en kultur som understryker förhandling, diplomati, handelsrelationer, internationell lag, multilateralism samt att skapa förutsättningar som leder till förändring istället för genom tvång. Utvecklingen inom EUs utrikespolitik anses vara en produkt av den moderna historien och de arv som regionen har från krig och konflikter. ”The core of the concept of Europe after 1945 was and still is a rejection of the European balance-of-power principle and the hegemonic ambitions of individual states that had emerged following the Peace of Westphalia in 1648” så förklarade Tysklands utrikesminister Joschka Fisher EUs framtid i ett tal vid Humboldt University i Berlin år 2000 (Kagan, 2004:54-56).

I den redovisade tidigare forskningen framgår det att olika forskare på området har skilda argument angående hur EU som internationell aktör kan agera för att påverka utomstående stater. Vissa forskare inom området menar på att EU aldrig kommer ha kapaciteten att bli en betydande internationell aktör utan militära medel medan andra pekar på den betydande användningen av ”civilian power” och normativa krafter. För att skapa förståelse för hur EU agerar för att påverka externa länder kommer uppsatsen att utgå från Lawrence Whiteheads teoretiska ramverk, som presenteras i nästa del, och beskriver tre huvudsakliga faktorer som analyserar hur internationella faktorer kan påverka andra länder. Whiteheads modell appliceras för att undersöka EUs agerande som internationell aktör i Serbien genom dess insatser att främja stabila demokratiska institutioner, rättstatsprincipen, mänskliga – och minoritetsrättigheter och grundläggande demokratiska värderingar.

2.3 Teori: Internationella dimensioner av demokratisering

För att analysera och definiera internationella faktorer utgår Laurence Whitehead i boken *”International Dimensions of Democratization: Europe and Americas”* (2001) utifrån tre olika faktorer: spridning, kontroll och tillåtande. Schmitter tillskriver även konditionalitet som en internationell dimension

2.3.1 Spridning

Den första faktorn, spridning, utgår från hypotesen att spridning av demokrati sker genom närhet. Spridning kräver inte någon djupare förståelse för intentioner och aktörer i främjandet utav demokrati. Utifrån en definition av demokrati observeras geografisk distribution av demokratiska stater samt hur denna fördelning förändras över tid. Några exempel som stödjer denna hypotes är analys av den demokratiska framväxten i olika regioner. Länder som var en del av den första sekvensen av demokrati är Frankrike, Belgien, Nederländerna, Tyskland, Danmark och Norge. Senare observeras spridningen bland Polen, Tjeckoslovakien, Östtyskland, Ungern, Rumänien och Bulgarien. Ytterligare exempel på spridning finns på andra platser exempelvis den demokratiska utvecklingen i Sydamerika som inkluderar Peru, Ecuador, Argentina, Bolivia, och Brasilien. Hypotesen säger dock inget om hur en sekvens börjar eller slutar samt varför vissa stater inkluderas medan andra exkluderas eller i vilken ordning spridningen sker. Med utgångspunkt i detta påpekar Whitehead att Jugoslavien (FRJ) har exkluderats ur flera olika sekvenser av demokratisk spridning i Europa. För att skapa en klarhet i den demokratiska processen måste de resterande faktorerna, kontroll och tillstånd, inkluderas i förklaringen till demokratisk spridning (Whitehead, 2001:5-6).

2.3.2 Kontroll

Faktorn som benämns som spridning av demokrati i regioner anses vara en neutral process för överföring av demokrati. Från efterkrigstiden visar historien på hur dominant västerländska stater medvetet medlat i länders angelägenheter med uttalad intention att sprida och implementera demokrati. Demokrati har då implanterats genom medveten kontroll av en dominant aktör med det specifika ändamålet att införa demokratiska institutioner. Ett tydligt exempel är USAs interventioner i sydamerikanska länder som anses vara berättigade då de kategoriserades som demokratifrämjande. Det som Whitehead poängterar är att två tredjedelar av demokratier under 1990-talet härstammar från intervention av externa aktörer. Detta gör att tanken om demokrati genom spridning, som nämns ovan, ger en ofullständig bild då det exkluderar externa aktörer och deras intressen samt de medel som används för att uppnå önskat resultat. Därmed måste korrelation och samband separeras från orsak, det är inte närvaron av en aktör som sprider demokrati utan aktörens handlingar och policys som implementeras samt hur detta driver främjandet av demokrati (Whitehead, 2001:8-9).

Demokrati som en produkt av kontroll utav en dominant aktörs handlingar gör det möjligt att analysera och observera takt, riktning, begränsningar och mekanismer av demokratiseringsprocessen. Vilket vi kan se i den brittiska avkoloniseringsprocessen då ansträngningar gjordes för att exportera Westminstermodellen till kolonier enligt den hastighet som beslöts utav Storbritannien. Detta bidrar med förståelse som sammanlänkar demokratisering med maktpolitiken inom internationella relationer. Förändringar mot ett demokratiskt styre kan analyseras utifrån den kontrollerande externa aktörens maktpolitik genom att observera utbytet av regimer samt tidsramen och ordningen av demokratiseringen. Exempelvis

Storbritanniens avkolonisering och Sovjetunionens disintegration som avsåg att konstruera internationella förhållanden som inte utgjorde ett hot mot stormakterna och de före detta kolonistörerna i långsiktiga internationella relationer (Whitehead, 2001:10-13).

2.3.3 Tillåtande

Faktorerna som Whitehead kallar spridning och kontroll leder till slutsatsen att denna typ av internationellt främjande av idéer inte endast påverkas av externa krafter. Detta innebär att det är väsentligt att betona interna grupper och aktörer som även de främjar samma idé, men även att se till samspelet mellan interna, externa och internationella processer. För att undgå Rousseaus paradox om frihet genom tvång krävs internt medgivande genom interaktion med externa aktörer, ytterligare en dimension till demokratiseringsprocessen. Dock kan internationella dimensioner både bidra till och förhindra demokratiseringsprocesser. Samspelet mellan inhemska och externa aktörer demonstreras genom fyra aspekter. På grund av relevans kommer denna uppsats att behandla tre av dessa aspekter: territoriell gräns, internationella strukturer för medgivande och effekter av internationell demonstration. Därmed avgränsas studien att behandla teoriernas aspekter angående externa aktörers påverkan på demokratiseringsprocessen, i enlighet med studiens syfte (Whitehead, 2001:15-16).

Fastställandet av territoriella gränser är en fundamental internationell process som Whitehead anser borde granskas närmare i den internationella dimensionen av den demokratiska processen eftersom det internationella samfundet tillsammans accepterar eller avslår gränsdragningar. Innanför gränsen blir den demokratiserande processen till större del en inrikesfråga. Territorium och nationella identiteter är starkt sammanhängande och har blivit en väsentlig fråga i bland annat Europa och Afrika. Ett tydligt exempel på detta finns i uppbrottet av Jugoslavien och demokratiseringen i de länder

som uppstod där territorium och nationell identitet var väsentligt för stabilisering och demokratisering. Genom den internationella processen etableras och stabiliseras nationella gränser vilket har en direkt påverkan på möjligheten och sammansättningen av demokratiska regimer inom gränserna (Whitehead, 2001:16-18).

En aspekt för att främja demokratisering har genom internationella strukturer av samtycke varit regional samverkan bland lyckade demokratiska stater för att stödja och närma sig stater för att påverka demokratisering eller inkludera nya demokratiska stater. Det tydligaste och mest framgångsrika exemplet är den europeiska samverkan som har utvecklats till Europeiska Unionen. Detta har varit effektivt då man genom konditionalitet har påverkat staters demokratiska utveckling genom att erbjuda medlemskap i unionen om de uppfyller vissa krav (Whitehead, 2001:19). Till sist understryker Whitehead aspekten om den internationella effekten av demonstration vilket syftar på hur internationella dimensioner påverkar utdelningen av preferenser och förväntningar genom att demonstrera livet och livsstilen i liberala kapitalistiska demokratier. Detta syftar inte bara på hur demokrati sprider sig mellan geografiskt sammanlänkade länder. Whitehead menar på att en universell tanke angående liberala kapitalistiska demokratier har effekten att underminera institutioner som är oförenliga med detta och därmed vara regimnerbrytande. Detta kan även generera en ökad progressiv effekt i nya demokratier då de kan se till demokratier som inspiration för livet i hemlandet, genom att det ligger i det interna intresset att spegla det som anses önskvärt i starka demokratier och vara regimutvecklande (Whitehead, 2001:21). Att påvisa den livsstilen som finns i liberala kapitalistiska demokratier förstärks av media och genererar pressen på regimer som ännu inte påverkats av dessa universella tankar. Vilket även kan bidra till att generera medgivande av demokrati bland allmänheten, men även

underminera de demokratier som inte anses nå upp till den standard som förväntas av allmänheten (Whitehead, 2001:22).

2.3.4 Konditionalitet

Phillippe C. Schmitter lägger till ytterligare en faktor utöver spridning, kontroll och tillåtande, som Whitehead betonar inom den internationella dimensionen, nämligen konditionalitet. Konditionalitet utmärks av dess egenskap att via multilaterala aktörer påtvinga förändring genom att tillskriva villkor för mottagarlandet att uppfylla. Detta är ett verktyg som har används av bland annat International Monetary Fond (IMF), men EU utmärker sig i det faktum att politiskt beteende, där ibland demokrati, är ett krav för få beviljat medlemskap (Schmitter, 2001:30). Idén om konditionalitet bygger på att länder har en skyldighet att uppfylla en politisk standard för att vara mottaglig för ekonomiskt bistånd, skuldbefrielse eller medlemskap i regionala och globala organisationer så som till exempel IMF eller EU. De som ställer krav på de enskilda staterna kan genom konditionalitet uppmuntra politisk transformering samt vara till hjälp att överkomma svårigheter under processen med verktyg som till exempel valobservation och acceptering av staters suveränitet (Schmitter, 2001:41-42).

Konditionalitet som verktyg inom EUs utrikespolitik är något som ett flertal forskare uppmärksammar. Schimmelfennig förklarar konditionalitet som ett attraktivt externt initiativ för att konsolidera demokrati, mänskliga rättigheter och fredlig konfliktlösning. I förhållande till EU innebär detta att länderna som uppfyller kraven som ställs på dem belönas med medlemskap i unionen eller andra förmåner. EU skapar en dragningskraft för inrikes förändring inom de stater som önskar gå med i unionen, men konditionaliteten måste finna sig i ett klimat inom staten som främjar de normer och idéer som EU förespråkar och kräver (Schimmelfennig, 2011:918).

”Conditionality, for example, can be seen as both an inducement (aid or other benefits will be extended if certain economic and/or political conditions are met) and a tool of coercion (if those conditions are violated, the benefits will be cut off)” (Smith, 2014:17-18).

Detta förtydligas även genom att skilja på ”positiv conditionality” då stater får ta del av fördelar och ”negative conditionality” när stater bestraffas med sanktioner eller liknande på grund av att de inte uppfyller kraven (Smith, 2014:48-49).

Den demokratiska transformeringsprocessen är ett samspel mellan interna och externa aktörer, där utomstående aktörers påverkan ofta blir bortsedda från. Serbien genomgår fortfarande en demokratisk process med målet att gå med i EU (Heimbach, 2011:184). Utifrån ovanstående faktorer kommer empiriskt material att presenteras och analyseras för att ge en bättre förståelse för hur EU som extern och internationell aktör samt utan kapaciteten av militära medel påverkar Serbiens utveckling i uppfyllnaden av första Köpenhamnskriteriet.

3 Metod och material

3.1 Kvalitativ fallstudie

Det här avsnittet redovisar och förklarar vilken metod som används för att besvara frågeställningarna utifrån syftet med uppsatsen, men även vilka avgränsningar som gjorts och urvalet av källor som varit relevanta för uppsatsens syfte. Denna uppsats är en kvalitativ fallstudie för att undersöka hur EU har främjat implementeringen av det första Köpenhamnskriteriet i Serbien. Syftet är därför att studien ska bistå med en djupare förståelse för EUs agerande i stater på Västra Balkan som inte ännu beviljats medlemskap

genom att förklara hur EU stödjer utvecklingen av institutioner som garanterar demokrati, rättstatsprincipen samt mänskliga – och minoritetsrättigheter. I *Metodpraktikan* anses fallstudier vara sällsynta och oanvändbara eftersom de menar på att slutsatser mellan orsak och verkan endast kan dras vid jämförelser av minst två analysenheter (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängerd, 2017:108-110). Detta härstammar från uppfattningen att forskning bör vara generaliserande för att förmå att bidra med kunskap och förklaringen av återkommande samband och mönster som observeras. Forskning ska därför sträva efter att uppnå generaliserande och allmängiltiga förklaringar och inte se till det specifika (Esaiasson et al, 2017:28).

Uppfattningen att en kvalitativ fallstudie är oanvändbara delar inte alla. Kvalitativ forskning som fokuserar på ett eller ett få antal fall syftar på att generera en djupare förståelse för det fenomen som undersökts och därför anses inte generalisering vara målet med sådana studier. I de flesta kvalitativa undersökningar är det väsentligt att förklara socialt och politiskt beteende i relevant kontext. Dessa studier försöker förmedla en komplett bild av fenomenet som undersökts, detta kallas ”thick description” till skillnad från kvantitativa undersökningar som syftar till att beskriva och förklara samband angående ett specifikt fenomen. Genom att observera ett antal variabler angående ett stort antal analysenheter kan forskare genom kvantitativa metoder beräkna exempelvis politiska beteenden eller utkomster av val, vilket även gör det möjligt att generalisera resultatet på en större population. Det finns även en förståelse inom forskningen som menar på att observerandet av återkommande fenomen inte alltid förklarar den verkliga komplexitet som finns i samhället (Vromen, 2018:243- 246 & John, 2018:254-256). För att få en förståelse för EUs påverkan på Serbien angående det första Köpenhamnskriteriet krävs en förståelse för i den kontext som detta sker. Serbien är en del av Västra Balkan, en region som under de

senaste två decennierna har genomgått våldsamt konflikt och väsentliga förändringar, av vilket mycket påverkar EUs agerande i regionen. Det är därför som uppsatsen har formats utifrån en kvalitativ fallstudie eftersom kontexten är väsentlig i förståelsen av hur EU har påverkat Serbien i frågor angående demokratiska institutioner, rättsstatsprincipen och mänskliga – och minoritetsrättigheter. Den kvalitativa metoden blir även väsentlig för denna studie då frågeställningen bygger på frågor som genom en teorikonsumerande design, med fallet i centrum, ska beskriva och förklara EUs tillvägagångssätt för att främja de olika principerna enligt det första Köpenhamnskriteriet (Esaiasson et al, 2017:37-42, 89).

3.2 Operationalisering

Analysen i denna studie utgår från Lawrence Whitehead och Philippe C. Schmitter's teorier om internationella dimensioner av demokratisering som i huvuddrag redovisas och utgör analysramen för resultatet av undersökningen (Whitehead, 2001). Operationaliseringen av denna studie har utgått från de strategidokument där EU redovisar dess intresse att påverka Serbien och hur de ska implementera de förändringar som unionen anser vara väsentliga. För att sedan applicera det teoretiska ramverket. Genom att analysera EUs påverkan genom de olika aspekterna av teorin framkommer en komplex beskrivning och förklaring av hur och varför utvecklingen i Serbien framskridit. Teorin ger en mångfacetterad bild av hur demokrati och demokratiska värderingar genom externa och internationella dimensioner utvecklas i tidigare icke demokratiska länder. Organisationen Freedom House utvärdering utav den demokratiska utvecklingen i Serbien har använts som ett komplement till EUs dokument och redovisade strategier för att skapa förståelse och analys angående utvecklingen i landet. Utifrån studiens syfte har operationaliseringen gjorts för att beskriva och analysera EUs

agerande och den inverkan det har haft angående första Köpenhamnskriteriet i Serbien.

3.3 Källor och validitet

Uppsatsen avser att undersöka EUs agerande och hur EU påverkar förändring i Serbien. Därför består materialet till stor del av dokument, förordningar, föredrag och annan information på olika internetsidor från EUs egna institutioner, vilket utgör uppsatsens primärkällor. Primärkällorna redovisar aktörens ståndpunkt och placering i fallstudien, i det här fallet redovisar primärkällorna EUs ståndpunkt och förhållningssätt gentemot Serbien. I den kvalitativa fallstudien ligger dessa dokument som utgörs av primärkällor till grund för analysen av resultatet för att förklara och berätta hur och varför aktören agerat som de gjort.

Utöver information från EUs egna institutioner bygger studien på sekundärkällor av vetenskapliga artiklar och facklitteratur samt Freedom House analys av demokratiutvecklingen i Serbien. Till skillnad från primärkällor har sekundärkällorna ett analytiskt inslag. Vid användningen av både primär- och sekundärkällor är det viktigt att vara medveten om vilken utgångspunkt källan har och vad dess syfte är. Exempelvis så beskriver EUs egna källor sakligt vilka handlingar som utförts och vad som behöver förbättras. Det finns inte mycket plats för en kritisk analys av EU i dess eget material som kan anses vara tendentiöst på det sätt att det talar i EUs fördel. Därför har urvalet av sekundärkällor varit viktigt för uppsatsen då de har en tendens att vara kritiska, till skillnad från informationen som utgår från EU. Vilket kan vara både bra och dåligt beroende på syftet, men oavsett är det väsentligt att ha detta i åtanke för att källorna ska vara relevanta (Esaiasson et al, 2017:289-92).

För att källorna ska vara så väsentliga som möjligt granskas de utifrån det som i *Metodpraktikan* namnges Ädel-ost för att undersöka om källorna är

äkta, oberoende, samtida och tendentiösa. EU dokument och information från EUs internetsidor är officiell information och har hämtats från EUs officiella kanaler, vilket gör dem äkta då det kan säkerställas när, var och av vem de är producerade. De är primärkällor som sakligt berättar om EUs förfaranden och handlingar, men kan även bekräftas genom andra källor. Officiella EU dokument angående fördrag och överenskommelser bör betraktas som lagar, men även annan officiell information angående handlingar som uppfyller samtidighetskravet. Det redogör för EUs handlingar, men ger inte en fullständig bild av händelseförloppet. För att komplettera detta har andrahandskällor används.

Genom användningen av vetenskapliga artiklar, som genomgått referensgranskning, och relevant facklitteratur anges en mer komplett bild av händelseförloppet av EUs påverkan. Händelserna kan kontrolleras i material från EU. Material utöver EUs egna källor bidrar till en mer kritisk och analyserande bild av EUs främjande av Köpenhamnskriteriet i Serbien. Vid användningen av dessa källor är det viktigt att ha samtidighet och tendens i åtanke. Serbien är ett land med en konfliktfylld historia och har haft ett problematiskt förhållande med EU. Det kommande medlemskapet har även ibland blivit ifrågasatt. Detta gör det viktigt att vara medveten om åsikterna i källorna, men då detta hålls i åtanke kan det även vara viktigt att vara medveten om både det som anses vara bra och dåligt med EUs påverkan i Serbien och Serbiens kommande medlemskap i unionen. Organisationen Freedom House är erkänt inom demokratiseringsforskningen, men det är nödvändigt att kritiskt reflektera över de indikatorer som används för att uppmäta demokrati. För denna studie anses Freedom House som ett relevant komplement till det övriga materialet.

Till skillnad från mycket av den kvantitativa forskningen kan inte resultatet definieras genom siffror. Istället har undersökningen grundats på EUs utgivna information, dokument och förordningar, genom vilket studien har

definierat begrepp, processer och tillvägagångssätt för att sedan stödja detta med utomstående källor från till största del referensgranskade vetenskapliga artiklar. Validitet definieras genom att undersöka förhållandet mellan den teoretiska definitionen och de operationella indikatorerna, avsaknad av olika systematiska fel samt om undersökningen mäter det den säger att den ska göra (Esaiasson et al, 2017:58-59). Genom att använda olika sorters källor som redovisar likvärdig information angående EUs främjande av olika demokratiska värden och institutioner i Serbien, men med olika analys och kritik av dem, så anses undersökningen bestå av relevanta källor och uppnå validitet. Detta skapar förutsättningar och möjlighet att ge svar på det forskningsproblem som redovisats i det inledande kapitlet.

3.4 Avgränsning

Sedan 1990-talet har Västra Balkan varit av intresse för EU av flertal anledningar. Unionens säkerhet har varit en av de väsentliga faktorerna i det uttalade intresset för EU att etablera en ställning i regionen bland annat genom demokratifrämjande insatser. I kontexten av kriget som infunnit sig har intresset även inkluderat fredsbyggande och försoningsarbete efter kriget, uppbyggnad av institutioner och infrastruktur (Richter, 2012:509). För att bidra med en förståelse angående EUs handlingar som internationell aktör har undersökningen begränsats till en specifik tidsram. Studien fokuserar på hur EU har främjat första Köpenhamnskriteriet i Serbien under 2000-talet, fram till 2018 för att kunna förklara vilka insatser som gjorts inför den planerade integreringen i EU 2025. För att ha kapaciteten att ge en fullständig förståelse för EUs påverkan på Serbien samt landets utveckling, möjligheter, svårigheter och angående implementeringen av första Köpenhamnskriteriet inkluderar studien en bakgrund angående konflikten i regionen på 1990-talet. Teorierna som används har avgränsats för att behandla extern påverkan från internationella aktörer, i denna studie EU, för att främja demokratisering.

4 Empirisk genomgång och analys

4.1 Spridning

Lawrence Whitehead beskriver demokratisering genom spridning som en metafor som kan liknas vid ett virus som sprider sig, det kräver ingen eftertanke angående aktörer eller intentioner att främja demokrati, det sprider sig okontrollerat (Whitehead, 2001:5, 8). Efter Berlinmurens fall spreds demokratin fredligt i öststater och före detta kommunistiska stater, undantaget är FRJ som kom att resultera i ett blodigt uppbrott där demokratins inträde kom först senare. 1990-talet visar en våg av självständighetsförklaringar och demokratisering i uppbrottet av FRJ, för att senare visa på hur Slovenien och Kroatien som efterträdande länder kategorieras som konsoliderade demokratier (Haerpfer, 2009:312-315). Detta bidrar dock till frågor angående hur sekvenser av demokratispridning börjar, avgränsas, vilken ordning eller hur den avslutas. FRJ och de delrepubliker som ingick, bland annat Serbien, exkluderades ur demokratiseringssekvensen 1989 som inkluderade Ungern, Rumänien, Bulgarien, Östtyskland och Polen (Whitehead, 2001:5-6).

Ett liknande geografiskt mönster återfinns i tillträdet till EU. EUs utvidgningsprocess 2004 inkluderade åtta stater i östra och centrala Europa: Estland, Lettland, Litauen, Tjeckien, Polen Ungern, Slovakien och Slovenien, men även Cypern och Malta. Under 2007 inkluderades Bulgarien och Rumänien i EU och kandidatländer blev utbrytarstater ur FRJ: Kroatien och Republiken Makedonien (Europeiska Unionen, 2017, *Further expansion*). De olika sekvenserna 2004 och 2007 av EU medlemskap genom utvidgningsprocessen kan även anses vara en spridning av demokrati och demokratiska värderingar eftersom EU ställer krav som måste uppfyllas av de länder som ska inkluderas i unionen (Europeiska Kommissionen, 2016, *Conditions for membership*). Samtliga suveräna stater som bildades i och

med FRJs splittring är inkluderade i EUs utvidgningspolicy i någon form, Slovenien var första EU medlemmen 2004 och Kroatien gick med 2013, Serbien, Montenegro och Makedonien har kandidatlands status medan Bosnien Hercegovina och Kosovo har antagits som potentiella kandidater med löfte om framtida tillträde (Europeiska Kommissionen, 2018, *Check current status*).

EUs fördrag, kriterier, deklARATIONER och policys visar på fem huvudnormer: fred, frihet, demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter. Utöver dessa finns även fyra normer angående social solidaritet, anti-diskriminering, hållbar utveckling och god förvaltning. Under tidens gång har dessa normer förstärkts i olika fördrag och policys, bland annat Köpenhamnskriteriet vid övergången av postkommunistiska länder efter Kalla kriget (Manners, 2002:243-244). Ian Manners (2002) menar att för att förstå hur EU är en normativ aktör krävs en förståelse för hur dess normer fördelas och bredds ut. Manners benämner spridning utifrån Whiteheads internationella dimensioner av demokratisering som en faktor till att EU är en normativ aktör. Genom den internationella dimensionen av demokratisering sker spridning av normer oavsiktligt från EU eller andra politiska aktörer till andra stater och aktörer (Manners, 2002:244).

Det är i olika form och omfattning som EU tilldelar stöd och resurser till Serbien för att genomgå en demokratisk process. Då rättsstatsprincipen är en huvuddel i social stabilitet och hållbar utveckling tilldelar EU detta område stora resurser. Rättsstatsprincipen har ingen generell internationell definition men väsentliga delar som ofta betonas är att alla är lika inför lagen, substantiella konsekvenser utifrån regelverk, maktindelning, respekt för mänskliga rättigheter samt ett självständigt och oberoende judiciellt system. Principen om rättsstaten och vad den innebär är även väsentlig för att upprätthålla en demokratisk ordning. Utöver den generella definitionen anses en stat verka inom rättsstatsprincipen när det bland annat har ett effektivt och

tillgängligt rättsväsen, ett fängelsesystem som respekterar mänskliga rättigheter och en polisorganisation som lyder under lagen. Att etablera de nödvändiga reformerna som krävs för uppbyggnaden av rättsstaten är en komplex och långdragen process (Gomez, 2017:332). Det är en medveten process som inte sker genom spridning som Whitehead benämner. Detsamma gäller EUs påverkan på Serbien för att främja mänskliga och – minoritetsrättigheter. EUs process för att implementera förändring är en ”top-down” process där EU genom konditionalitet och andra program påverkar förändring bland den politiska eliten på regeringsnivå. Detta gör att EU inte kan påverka civilsamhället, politiska partier eller regionala och lokala grenar av administrativa och judiciella system, utan förhåller sig till mellanstatliga förhandlingar (Cierco, 2017:144-145).

Serbien anses vara en stor påverkande faktor på den demokratiska processen i hela regionen på Västra Balkan, vilket har skapat ett intresse för EU institutioner att främja demokratiska reformer i landet. Arbetet att uppfylla det första Köpenhamnskriteriet och främja den demokratiska utvecklingen har skett medvetet genom EU finansierade program och stöd som bidrar till institutionella reformer för att uppfylla de krav och demokratiska värden som är obligatoriska enligt det första Köpenhamnskriteriet. Detta inkluderar teknisk assistans och finansiella medel för att stärka demokratiska institutioner exempelvis den parlamentariska kapaciteten, reformera polisen och stärka mänskliga rättigheter (Edmunds, 2008:129). Manners (2002) visar även på att EU är en normativ aktör där spridning av de normer och värderingar som EU står för sprids till utomstående stater och aktörer, detta talar för att en spridning av normer bidrar till en omedveten transformering. De grundläggande värderingar som EU utgår ifrån i arbetet om åtgärder utanför EUs egna gränser finns definierade i Föredraget om Europeiska Unionen Artikel 21 (2) vilket även stöds av det första Köpenhamnskriteriet.

”Unionen ska utforma och föra en gemensam politik och vidta åtgärder samt verka för att säkerställa en hög grad av samarbete inom alla områden för internationella förbindelser för att” ”b) konsolidera och stödja demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheterna och folkrätten,” (Europeiska Unionen, 2016)

Genom samarbete och en önskan att tillhöra EU genomgår Serbien en transformeringsprocess som styrs av EUs utvidgningsprocess och unionens utrikes- och säkerhetspolitik (EU HV/VP, 2016:20-21).

EU har utvecklats till att anses vara ett verktyg för att konsolidera demokrati. I rapporten ”Nations in transit” under 2010-talet har organisationen Freedom House dock visat på en omställning i den demokratiska utvecklingen i Europa och i Serbien. Istället för en spridning av demokratiska värden har denna period bestått av en växande utsträckning av illiberal demokrati som fått starkt fäste i Polen och Ungern. Vilket kan ses som en motreaktion på den normativa kraft som Manners menar att EU har angående de demokratiska värdena, då den illiberala demokratin har spridit sig i centrala och östra Europa (Csaky, 2018 & Schenkan, 2018). Freedom House mäter demokrati genom att undersöka nationellt demokratisk styre, valprocess, civilsamhället, oberoende media, lokalt demokratiskt styre, rättsväsendets oberoende och korruption som utgör väsentliga demokratiska institutioner. De värderas därefter mellan 1 (den högsta demokratiska utvecklingen) och 7 (den sämsta demokratiska utvecklingen). Tabellen nedan redovisar hur Freedom House har bedömt Serbien mellan 2009 och 2018.

Nations in Transit Ratings and Averaged Scores

NIT Edition	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
National Democratic Governance	4	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	4	4.25	4.50
Electoral Process	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.5	3.5
Civil Society	2.75	2.5	2.25	2.25	2.25	2.25	2.25	2.25	2.25	2.50
Independent Media	3.75	4	4	4	4	4	4.25	4.5	4.5	4.75
Local Democratic Governance	3.75	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.75
Judicial Framework and Independence	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5
Corruption	4.5	4.5	4.25	4.25	4.25	4.25	4.25	4.25	4.25	4.25
Democracy Score	3.79	3.71	3.64	3.64	3.64	3.64	3.68	3.75	3.82	3.96

Figur nr 1: Freedom House mätning av den demokratiska utvecklingen i Serbien mellan 2009 och 2018 (Damnjanović, 2018).

Det demokratiska styret på nationell nivå i Serbien har varit på tillbakagång de senaste åren. Makten har centraliserats kring landets president Aleksandar Vucic vilket har urholkat de demokratiska och oberoende institutionerna i Serbien. Vucic har bland annat underminerat den demokratiska institutionen genom ”castling” det vill säga att till sin egen förmån byta makthavande position från premiärminister till president (Csaky, 2018 & Schenkkan, 2018). Valprocessen i Serbien har under den senare delen av 2010-talet försämrats och möter i stort sätt de lägsta kraven som kan begäras av demokratiska, fria och rättvisa val. Försämringen beror på att förutsättningarna angående frihet och rättvisa i förhållande till valen har försämrats. Valobservatörer har under 2018 rapporterat om obalanserad mediabevakning, medial censur samt hur Vucic använt rollen som

premiärminister och statliga medel till egen fördel. Oberoende media är förtryckt av staten och förhindras göra kritiska granskningar. Serbien befinner sig under tryck från EU att genomföra judiciella reformer men inga större förändringar sker även fast domare och åklagare ger uttryck för att befinna sig under politiska påtryckningar. Även civilsamhället och det lokala demokratiska styret har haft en negativ utveckling (Darnjanović, 2018).

Till skillnad från EUs demokratifrämjande arbete med motivet att sprida demokratiska värden och normer i Östeuropa så drivs EUs insatser på Västra Balkan av en strävan att upprätthålla stabilitet i regionen. Stahl (2013) menar på att målet att uppnå stabilitet gör att Serbien genomgår en ”strategic accession”, det vill säga att EU tillåter Serbiens ingång i EU utan att landet uppfyllt alla krav. Därmed underskattar EU även den växande illiberala demokratin som är på framfart i Serbien, EUs toppkandidat för medlemskap (Stahl, 2013:448 & 454, Csaky, 2018 & Schenkan, 2018).

4.2 Kontroll

I aspekten av kontroll i den internationella dimensionen av demokratisering syftar Whitehead på nationalstaten som efter 1945 implementerar demokratiska institutioner för att medvetet sprida demokrati (Whitehead, 2001:9). EU utgör inte den klassiska nationalstaten och har under en längre tid inte ansetts vara en väsentligt internationell aktör, en anledning är på grund av avsaknaden av militärkapacitet och våldsmonopol (Bull, 1982:156-159, Andreatta, 2011:41). Prioriteringar angående EUs externa handlingar finns kodifierade i Lissabonfördraget kapitel 21, artikel 2 som säger att EUs handlingar i internationella relationer ska vara i syfte att ”consolidate and support democracy, the rule of law, human rights and the principles of international law” (Europeiska Unionen, 2007). Vilket visar på hur EU som en internationell aktör förespråkar den betydande faktorn av demokratiska värden och de institutioner som upprätthåller dem exempelvis en funktionell

rättsstat som han upprätthålla mänskliga rättigheter (Memeti, 2014:60). Genom ekonomiska och politiska instrument har EU istället använt det Nye (2008:94-95) benämner som ”soft power”, vilket utgår från att aktören genom samarbete med mottagarlandet, istället för tvång, genererar överensstämmande preferenser genom attraktion. Aktörens resurser utgår då ifrån värderingar, policys och kultur (Andreatta, 2011:41).

En väsentlig del för EUs roll som internationell aktör och som den dominanta aktören som Whitehead benämner utgår från idén om ”enlargement” (utvidgning), vilket har sina rötter från Kalla Kriget men har därefter blivit en permanent del av EUs agenda. Från att tidigare varit baserat runt västra Europa har samarbetet inom EU genom dess utvidgningsprocess blivit centrum och en dragkraft för länder utanför EUs gränser (Schimmelfennig & Sedelmeier 2005:3). EUs utvidgning syftar till staters tillträde till unionen genom integration för att främja stabilitet i hela regionen genom att sprida demokratiska värderingar och normer. Sedan EUs uppkomst har flera sekvenser av utvidgning av länder i geografiskt specifika områden tagit plats. Den senaste utvidgningen har tagit plats på Västra Balkan (Balkan enlargement) då Kroatien 2013 integrerades i EU och Serbien, samtidigt som Montenegro, planeras att tillträda år 2025. Till grund för medlemskap ligger Köpenhamnskriterierna som krav för de länder som önskar att gå med i unionen:

- Stabila institutioner som garanterar demokrati, rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter samt respektera och skydda minoriteter
- En fungerande marknadsekonomi samt kapaciteten att hantera konkurrens och marknadskraften inom EU vid integration
- Möjligheten att effektivt implementera de skyldigheter som medlemskapet innebär, men även inkludera mål mot politisk,

ekonomisk och monetär union (Juncos & Borrgan, 2016:230-231, De Munter, 2018).

För det första Köpenhamnskriteriet finns även stöd i annan väsentlig EU dokumentation. Ett exempel är Föredraget om Europeiska Unionens *EUT C 202, 7.6.2016, sida.1–388*, Artikel 2 som säger att

”Unionen ska bygga på värdena respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter. Dessa värden ska vara gemensamma för medlemsstaterna i ett samhälle som kännetecknas av mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och principen om jämställdhet mellan kvinnor och män” (Europeiska Unionen, 2016).

I oktober 2000 röstades Slobodan Milosevic bort från makten i Serbien och istället tillsattes den folkvalda Vojislav Koštunica som president och Zoran Đinđić som premiärminister. Reaktionen från omvärlden var positiv och blev en vändning för EUs relation med Serbien då oppositionen förklarades som vinnare och därmed öppnade för demokratiska reformer. År 2000 blev då statskottet för Serbiens demokratiska avveckling av en auktoritär kommunistisk regim (Subotić, 2010:599 & Zakošek, 2008 :597). När Milosevic fräntogs makten innebar det en positiv ekonomisk påverkan för den nya regeringen och landet. EU lyfte de ekonomiska sanktioner som tidigare implementerats och utlovade 2 miljarder Euro i bistånd för återuppbyggnad men även 300 miljoner Euro i bistånd under sju års tid. Utöver detta erbjöd EU ett tullfritt handelsavtal som öppnade den europeiska marknaden för en väsentlig del av landets export (Subotić, 2010:599). Detta utgjorde ett tydligt exempel på konditionalitet och användningen av ekonomiska medel som ett kontrollverktyg och en mekanism för demokratiframjande. Det finns ytterligare exempel på hur EU genom

ekonomiskt bistånd med tillhörande strategier avser att styra och kontrollera utvecklingen av demokratiska institutioner och värden i Serbien.

Från 2001 fram till 2006 deltog Serbien i EUs biståndsprogram CARDS Council Regulation (EC) No 2666/2000, Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation. Dess syfte var huvudsakligen att fokusera på institutionell återuppbyggnad för att främja Stabiliserings och Associations Processen (SAP). SAP utgör en viktig del av EUs arbete på Västra Balkan då dess syfte är att främja stabilitet och hjälpa länderna att i enlighet med deras individuella kapacitet utveckla potential för framtida EU medlemskap med fokus på politiska, ekonomiska och administrativa reformer (Delegation of the European Union to Serbia, u.å., *About CARDS*). Det finansiella biståndet tilldelades för att under CARDS befattning genomföra reformer som definieras i ”Regional Strategy Paper 2002-2006” (Europeiska Kommissionen, 2001). De finansiella medlen användes i syfte att skapa institutionella och lagstiftande ramverk för att stödja bland annat rättsstatsprincipen, demokrati, mänskliga – och minoritetsrättigheter, försoning samt att stärka rättsväsendet och bekämpa organiserad brottslighet (Council Regulation (EC) No 2666/2000, Artikel 2). Serbien avslutade SAP genom att 2013 ingå Stabilisation Accession Agreement (SAA) med EU, en överenskommelse som visar på att Serbien är stabilt och på god väg att tilldelas kandidatstatus (Ministry of European Integration, u.å.).

Det finansiella programmet CARDS fick 2007 en efterträdare nämligen IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance) med en budget på 11,6 miljarder Euro i olika resurser som Serbien fick ta del av tillsammans med övriga förmånstagare. Även IPA är ett finansiellt instrument som till en början gällde ekonomisk återuppbyggnad, men har blivit politiserad för att länderna ska implementera EUs värderingar och därmed vara redo för medlemskap

genom att finansiera utbildning, icke-diskriminering och socialt skydd. EU rapport 2014 menar på att de institutioner som behövs för att upprätthålla minoritetsskydd är implementerade, men att internalisera sådana förändringar är en fortsatt utmaning (Edwards 2011:53 & Cierco, 2017:134-136).

Väsentligt för att förstå EUs arbete är de strategidokument som tillförs de olika programmen och projekten som EU stödjer. Inom IPA implementerades nationella program bland annat ”*National programme on Serbia under the IPA -Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2011*” av EU-kommissionen som hanterades av EUs delegation till Serbien. Syftet var att främja utveckling i linje med EU lagstiftning (EU *acquis communautaire*, hädan efter kallat EU *acquis*), bland annat angående rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter genom anti-diskrimineringsreformer som är grundläggande inom första Köpenhamnskriteriet. Det nationella programmet under IPA för 2011 visar även på varför och hur reformer av den offentliga administrationen ska genomföras för att stärka lagstiftning, kapaciteten på nationellt centraliserad nivå och andra väsentliga institutioner (Europeiska Kommissionen, 2011, *National programme on Serbia under the IPA -Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2011:2-4, 10-11*). Ett utdrag ut denna visas nedan i Figur nr 2 som demonstrerar EUs strategi för att stärka rättsstatsprincipen och implementera anti-diskriminerings policys i Serbien.

2.3. Description of projects and/or other implementation modalities under each sector

Sectors	IPA support (in EUR million)	Project Description
Justice and Home Affairs	11.95	
1. Strengthening the rule of law in Serbia	9.75	<p>Purpose: To contribute to good governance in Serbia by ensuring the rule of law, efficient state border security, improving the efficiency and accountability of the public sector, and tackling corruption as essential elements of a framework, within which economies can prosper.</p> <p>Implementation: Project is divided in three components.</p> <p>Component 1 – Implementation of justice sector reform and anti-corruption policies. It is composed of two subcomponents. The first subcomponent will be the participation in the Multi-donor Trust Fund (MDTF) implemented through a contribution agreement with the World Bank, while the second subcomponent, support for implementation of anti-corruption policies, will be implemented through a contribution agreement with the Council of Europe in accordance to article 53 (d) of the Financial Regulation. The indicative timetable for contracting for both agreements is Q1 after the signature of the Financing Agreement (FA).</p> <p>Component 2 – Establishment of stationary and mobile video surveillance system for state border protection and surveillance (one service contract and one supply contract). The indicative timetable for contracting is Q3 (service) and Q6 (supply).</p> <p>Component 3 – Development of strategic planning and horizontal communication in the Ministry of Interior (one twinning contract). The indicative timetable for contracting agreements is Q4 after the signature of the FA.</p> <p>Link to MIPD: The main goal is the strengthening of the rule of law. Focus will be given to the implementation and further development of the judiciary reform strategy, which aims at ensuring independence, efficiency, effectiveness, and accountability of the judiciary system.</p>
2. Implementation of anti-discrimination policies	2.2	<p>Purpose: effective and efficient implementation of anti-discrimination policies in line with EU standards and best practice.</p> <p>Implementation: The project will be implemented through one service contract and one supply contract. The indicative timetable for contracting is Q3 after the signature of the FA. The Serbian Ministry of Human and Minority Rights is the beneficiary of this project.</p> <p>Link to MIPD: The implementation of anti-discrimination policies falls under the Justice and Home Affairs sector. Furthermore, the project applies to one of the sector specific objectives of strengthening of the rule of law by reinforcement of the relevant legislative framework and improving alignment with European standards. Law enforcement is a key for the success of the ongoing reforms in Serbia.</p>

Figur nr 2: Projekt och implementeringar som ska genomföras i enlighet med ”*National programme on Serbia under the IPA -Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2011* (Europeiska Kommissionen, 2001: 10-11)

IPA ersattes 2014 med IPA II som avser perioden 2014-2020. IPA II är det huvudsakliga instrumentet för att finansiellt stödja förmånstagarna och avser reformer som definieras inom ramen för EU tillträde genom att i ett lands specifika strategidokument definiera förmånstagarnas prioriteringar för det tillfördelade EU stödet mellan 2014-2020 (Europeiska Kommissionen, 2018, *Revised Indicative Strategy Paper for Serbia 2014-2020*).

I arbetet att främja och sprida de demokratiska värden som definieras i det första Köpenhamnskriteriet är EU det Whitehead kallar en dominant internationell aktör vilket möjliggör analys av riktning, takt och mekanismer av processen. Genom ”soft power” har EU bidragit med stort ekonomiskt bistånd, kompetens och resurser som instrument för EU att med kontroll främja de olika processerna. Den assistans som Serbien tilldelas för att främja demokrati, rättsstatsprincipen och fundamentala mänskliga rättigheter inom ramen för IPA II klargörs i ”Indicative strategy paper for Serbia (2014-2020)” vilket redogör för vilka prioriteringar programmet fokuserar på. Strategidokumentet för perioden 2014-2020 redogör för tidsramen de områden där finansiell assistans ska prioriteras utifrån målet att uppnå kriterierna för EU tillträde och de förväntade resultaten (Europeiska Kommissionen, 2018, *Revised Indicative Strategy Paper for Serbia 2014-2020*:3-4). Dokumentet utvärderar Serbiens tillstånd och belyser nödvändiga reformer, förväntade resultat, hur det ska finansieras samt de risker och svagheter som kan påverka insatserna. Angående demokrati betonar strategidokumentet att reformer krävs inom Serbiens förvaltning då centraliserade och lokala administrationer saknar kapacitet för planering, inspektion, övervakning och upprätthållande av större investeringar. Den givna assistansen genom IPA II anger syftet att stärka Serbiens demokrati genom reformer av den offentliga förvaltningen för att etablera en professionell och ansvarstagande administrativ sektor för att gynna medborgare och företagsverksamhet (Europeiska Kommissionen, 2018, *Revised Indicative Strategy Paper for Serbia 2014-2020*:13-14).

Mellan 2015 och 2017 pågick det 22 månader långa ”Twinning” projektet för att främja och stärka implementeringen av lagstiftande ramverk för mänskliga rättigheter, skydd av minoriteter och mot diskriminering för att Serbien ska uppfylla ytterligare en standard (Delegation of the EU to the Republic of Serbia, 2017). ”Twinning” är ett instrument för IPA angående

institutionellt samarbete mellan den offentliga förvaltningen av EUs medlemsstater och förmånstagare genom att medlemsstater delger kunskaper inom den offentliga sektorn med dess jämlingar för att utveckla operationella kunskaper. Inom IPA är ”twinning” menat att stödja implementeringen och upprätthållandet EU acquis, genom samarbete mellan stater för att dela god praxis och skapa förutsättningar för långsiktiga relationer mellan den offentliga förvaltningen i medlemstater och framtida medlemsstater (Europeiska Kommissionen, 2018, *Twinning*).

”Twinning” projektet i Serbien finansierades av EU med 1.2 miljoner Euro och med Serbien som medfinansier på 60,000 Euro. I programmet som avslutades i Serbien deltog ett flertal berörda aktörer som utgör en aktiv roll i implementeringen och upprätthållandet av mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter. Projektet resulterade i ett antal relevanta slutsatser:

- Rekommendationer angående övervakandet av FN:s system för mänskliga rättigheter
- Förstärkt kapacitet hos kommissionären för skydd av jämställdhet
- Utbildning av jurister i juridikakademin till syfte att öka medvetenhet angående rättigheter för nationella minoriteter och skydd av människorättsförsvarare
- Rekommendationer för att förbättra de strategiska dokument som angår skydd av minoriteters rättigheter och jämställdhet (Delegation of the EU to the Republic of Serbia, 2017).

European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR) är ett EU program som sedan 2000 har haft som syfte att stödja demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen genom att bidra med resurser och finansiella medel till initiativ av civilsamhället. Under programmets gång har Serbien haft tät kontakt med EU och påbörjat tillträdesprocessen och förarbetet inför detta. De initiativ som EIDHR avser att ge stöd åt är därmed sådana som stärker Serbiens arbete med att nå de politiska kraven som

definieras i det första Köpenhamnskriteriet och i enlighet med kapitel 23 och 24 av EUs *acquis*. Detta genom bidrag som stärker civilsamhället och medborgerliga organisationer för att de aktivt ska delta i demokratin och dess institutioner för att därmed skapa utrymme där folket kan dela perspektiv och värderingar och därmed delta i incitament att främja pluralism i samhället. Programmet förnyades 2006 samt 2014, men har sedan dess start tilldelat Serbien cirka 8 miljoner Euro (Delegation of the EU to the Republic of Serbia, u.å., *EU and Serbia at work: EIDHR*). I december 2017 tilldelade EIDHR 1.75 miljoner Euro till Serbien för att finansiera nio projekt vars fokus syftar på att främja skydd för minoriteter, HBTQ personer, jämställdhet, rättigheter för barn, skydd för människorättsförsvarare och rättigheter för personer med funktionsvariation (European Union External Action Service, 2018).

4.3 Tillåtande

För att få en förståelse för hur komplex implementeringen av demokrati och demokratiska värden är måste det finnas en förståelse för det samspel mellan inrikes och utrikes aktörer. Whitehead hänvisar till Rousseaus koncept om att vara tvingad till frihet, en paradox som kan undvikas genom samspel och förståelse av de berörda aktörerna (Whitehead, 2001:15). Grundläggande förutsättningar för inrättning av de nödvändiga institutionerna för att stärka demokrati och samtliga principer inom första Köpenhamnskriterier är suveränitet och gränsdragningar av territorium. Detta är en process som samspelar mellan interna och externa aktörer (Whitehead, 2001:16-18).

Herman och Peterson (2007) menar att för att förstå konflikten på Västra Balkan på 1990-talet och hur detta har påverkat regionen efteråt krävs en förståelse för hur externa och interna aktörer har påverkat disintegrationen av FRJ. I västvärldens syn för att förstå regionens konflikter och svårigheter har

fokus lagts på nationalismen i Serbien och dess strävanden om att inrätta ett ”Stor-Serbien”, vilket anses vara grunden till problematiken som resulterade i oroligheterna på Västra Balkan på 1990-talet. En distabiliserande kraft som inte är lika uppmärksammas var FRJs ekonomiska svårigheter som påverkade konflikten i regionen. En faktor av betydelse är även den utspridda nationalismen bland kroater, bosniska muslimer, slovener och albaner i det serbiska Kosovo och ungrare i det serbiska Vojvodina. Dessa gruppers konkurrerande intressen med en strävan för autonomi inom FRJ, men även självständighet genom disintegration ur federationen hade en stor påverkan (Herman och Peterson, 2007:2-4). Under slutet av 1980-talet och in på 90-talet drev Serbiens ledare Slobodan Milosovic en statsbyggande agenda som motarbetade demokrati och demokratiska krafter för att stärka FRJs politiska förening och avskaffa autonomiteten i provinserna Kosovo och Vojvodina (Zakošek, 2008:593-594).

Under maj 2006 röstade Montenegro om att vara en självständig och suverän republik och inte längre ingå i statsförbundet Serbien och Montenegro, därmed målades Serbiens gränser om ännu en gång. Detta utifrån “Agreement on Principles of Relations between Serbia and Montenegro within the State Union” (2002) som på EUs initiativ definierade Serbien och Montenegro som semi-suveräna stater i ett statsförbund, utifrån vilket de efter tre år kunde frångå genom ett referendum. Detta fick konsekvenserna att staternas utveckling avstannade i väntan på självständighet (Darmanovic, 2007:154). Till skillnad från staterna som krävde självständighet på 1990-talet bedrevs frågan om Montenegros suveränitet fredligt och utan konflikt. Folkomröstningen visade på ett valresultat med 55 % av befolkningen i Montenegro som röstade för självständighet som erkändes av både lokala och internationella aktörer. I omröstningen spelade EU en väsentlig roll då EUs högsta representant för utrikespolitik Javier Solana valde två diplomater för att agera medlare i omröstningen och utformade de villkor under vilket

detta skulle ske. Diplomaterna hade en avgörande roll genom att bestämma den 55 % spärr för omröstningen som innebar Montenegros självständighet från Serbien och därmed att statsförbundet var upplöst. En av diplomaterna agerade på EUs begäran som ordförande för valkommissionen som verifierade valet och dess resultat. Att diplomaterna agerade på EUs mandat och med alla berörda parter erkännande gav referendumet den legitimitet som behövdes för att genomgå en fredlig och demokratiskt ordnad övergång (Darmanovic, 2007:153-156). FRJ och dess efterträdande stater är ett tydligt exempel där gränser och nationell identitet har varit väsentlig för stabilitet, demokratisering och spridning av demokratiska värderingar.

Tidslinje – Från FRJ till Serbien

1945 – 1991/1992 FRJ: Serbien, Montenegro, Kroatien och Makedonien samt Bosnien och Hercegovina.

1991/1992 – 2006 FRJ: Serbien och Montenegro. Montenegro förklaras självständiga 2006 och Serbien består som efterträdarstaten till FRJ.

2008: Provinsen Kosovo, som tillhör Serbien, erkänns självständigt av 22 utav 27 EU medlemsländer.

Figur nr 3: *Tidslinje – Från FRJ till Serbien* (Stahl, 2013:454-455)

Frågan om Serbiens territoriella gränser och självständighet bland de stater som ingår i entiteten som varit föränderlig har varit en fråga även under 2010-talet. Kosovo utropade sig självständigt från Serbien, vilket försvårade relationen mellan Serbien och EU. Under 2011 inledde EUs External Action Service en dialog mellan Pristina i Kosovo och Belgrad i Serbien för att normalisera relationerna och främja goda grannskapsrelationer som är ett av

kraven för Serbiens inträde till EU. Ett antal diskussioner mellan staterna anordnades och övervakades av Catherine Ashton som 2013 etablerade överenskommelsen "First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations". Denna överenskommelse innebar att Serbien inte erkände Kosovos självständighet. Däremot accepterade Serbien provinsens autonomi och legitimiteten av dess regering, men även att de två staterna inte skulle hindra den andres tillträde till EU. Denna normalisering av relationerna mellan Belgrad och Pristina ansågs vara en stor framgång för EU och för staterna involverade. Detta innebär även att Serbien 2014 kunde påbörja tillträdesförhandlingarna till EU (Ker-Lindsay & Economides, 2015:1027-1035). I de olika processerna angående EUs roll i relationen mellan Serbien och Montenegro samt Kosovo identifieras den internationella processen av etableringen av suveränt territorium och därmed sammansättningen av dess regi och demokratisering (Whitehead, 2001:17 & Darmanovic, 2007:154). Överenskommelsen främjar möjligheten att etablera institutioner som främjar Köpenhamnskriterierna inom statens givna territorium då detta är en utveckling som omfattar suveräna statens säkerhet. En god status mellan Serbien och Kosovo är även en förutsättning för fortsatt samarbete med EU och tillgång till det stöd och bistånd som unionen bidrar med.

EUs utvidgningsprocess gentemot Serbien är ett tydligt exempel på regional samverkan då demokratiska stater stödjer, närmar sig och inkluderar stater som genomgår en demokratiseringsprocess. EU har genom stöd, bistånd och olika verktyg inom tillträdesprocessen främjat en demokratisk utveckling i Serbien för att landet slutligen ska tilldelas EU medlemskap, vilket är i linje med det Whitehead syftar på med att skapa medgivande för demokratisering inom regional samverkan. Genom konditionalitet innebär detta mycket mer än bara en spridning av demokrati. Det innebär att en stat som förhåller sig till EU också accepterar de värderingar och normer som EU står för. För att

fullfölja integrationsprocessen och beviljat EU medlemskap måste Serbien tillämpa de obligatoriska kriterierna som finns i första Köpenhamnskriteriet (Whitehead, 2001:18-19 & Europeiska Kommissionen, 2018, 2018 *Communication on EU Enlargement Policy*).

Som en sista del av aspekten om tillåtande inom den internationella dimensionen av demokratisering pekar Whitehead på betydelsen av effekten av internationell demonstration och hur demonstrationen av liberal kapitalism och liberala värden skapar en universell önskan att applicera den demonstrerade livsstilen för sig själv (Whitehead, 2001:21). Efter Kalla kriget befann sig många länder i ett övergångsstadium. Därmed räckte det inte för EU att enbart vara en ekonomisk aktör utan det blev väsentligt för EU att förankra sin legitimitet som en kraft för gemensamma normer och värderingar för att försäkra politiska och sociala rättigheter för befolkningen inom unionen (Manners, 2002:244) EU har genom att definiera kraven inkluderade i första Köpenhamnskriteriet även utgått från en agenda att implementera västerländska liberala värden genom dess utvidgningspolitik. Stödet för EU har sakta och till viss del motvilligt växt sig starkare i Serbien, men de befinner sig vid ett vägskäl. EU som organisation är en möjlighet till utveckling genom det stöd som tilldelas, det öppnar upp en större marknad och bidrar till statens legitimitet både nationellt och internationellt. Serbien har även en nära relation med Ryssland genom kulturella och ekonomiska band. Vilket bidrar till att Serbien måste välja mellan att tillhöra EU eller att närma sig Ryssland och därför är inte den liberala livsstilen som presenteras av EU genom bland annat Köpenhamnskriterierna en självklarhet för Serbien (Perkovic, 2014:11).

4.4 Konditionalitet

För att ett land ska tilldelas medlemskap i EU måste först de grundläggande Köpenhamnskriterierna uppfyllas. Detta är grunden i konditionalitet, för att tilldelas någon form av fördel måste Serbien uppfylla vissa krav. Utöver Köpenhamnskriterierna behandlar förhandlingsprocessen även EUs *acquis*, det vill säga EUs regelverk som måste implementeras innan ett land tillträder medlemskap i unionen (Gomes, 2017:331-333). Serbien ansökte 2009 om medlemskap i Europeiska Unionen. Därefter måste landet genomgå tillträdesprocessen för att det ska ha kapaciteten att anta de rättigheter och skyldigheter som medlemskapet innebär (Europeiska Kommissionen, 2011, *Commissions opinion on Serbia's application for membership of the European Union:2-3*). Angående det första Köpenhamnskriteriets krav så finner vi även dessa i kapitel 23 och 24 av EUs *acquis* :

Acquis kapitel 23: "EU policies in the area of judiciary and fundamental rights aim to maintain and further develop the Union as an area of freedom, security and justice. The establishment of an independent and efficient judiciary is of paramount importance. Impartiality, integrity and a high standard of adjudication by the courts are essential for safeguarding the rule of law. This requires a firm commitment to eliminating external influences over the judiciary and to devoting adequate financial resources and training. Legal guarantees for fair trial procedures must be in place. Equally, Member States must fight corruption effectively, as it represents a threat to the stability of democratic institutions and the rule of law. A solid legal framework and reliable institutions are required to underpin a coherent policy of prevention and deterrence of corruption. Member States must ensure respect for fundamental rights and EU citizens' rights, as guaranteed by the *acquis* and by the Fundamental Rights Charter".

Acquis kapitel 24: “EU policies aim to maintain and further develop the Union as an area of freedom, security and justice. On issues such as border control, visas, external migration, asylum, police cooperation, the fight against organised crime and against terrorism, cooperation in the field of drugs, customs cooperation and judicial cooperation in criminal and civil matters, Member States need to be properly equipped to adequately implement the growing framework of common rules. Above all, this requires a strong and well-integrated administrative capacity within the law enforcement agencies and other relevant bodies, which must attain the necessary standards. A professional, reliable and efficient police organisation is of paramount importance. The most detailed part of the EU’s policies on justice, freedom and security is the Schengen acquis, which entails the lifting of internal border controls in the EU. However, for the new Member States substantial parts of the Schengen acquis are implemented following a separate Council Decision to be taken after accession” (Europeiska Kommissionen, 2017, *Chapters of the acquis*).

SAP bygger på konditionalitet eftersom processen är en del av integrationen inom EUs utvidgningsprocess och anses vara uppnådd när EUs krav är uppfyllda, uppfylla Köpenhamnskriterierna och EUs acquis. Ett av SAP fokusområden är att stärka rättsväsendet och inrikesaffärer, och där ingår även rättsstatsprincipen i enlighet med första Köpenhamnskriteriet (Braniff 2014:82). Utöver krav angående Köpenhamnskriterierna, implementerandet av EUs acquis och SAP för att stärka rättsstatsprincipen tillskrev även EU det så kallade ICTY konditionalitet till Serbiens inträdesprocess. EU har därmed gjort det obligatoriskt för Serbien att samarbeta med den Internationella krigsförbrytartribunalen för det forna Jugoslavien (ICTY) i en övertygelse om att tribunalen utgör en viktig faktor i uppbyggandet av

rättstatsprincipen i landet efter kriget (Europeiska Kommissionen, 2005:3).

Detta stöds även av ICTYs författning artikel 29 (2):

”States shall comply without undue delay with any request for assistance or an order issued by a Trial Chamber, including, but not limited to:(a) the identification and location of persons; (b) the taking of testimony and the production of evidence; (c) the service of documents; (d) the arrest or detention of persons; (e) the surrender or the transfer of the accused to the International Tribunal” (United Nations, 2009).

Kravet på samarbete med ICTY innebär att Serbien måste bryta med sitt våldsamma och konfliktfulla förflutna. Genom att visa en moralisk förmåga syftar kravet på ett ansvarstagande för det förflutna och bidra till grunder för återuppbyggnad av rättsstatsprincipen där alla står lika inför lagen och laga påföljd vid ett effektivt och oberoende rättssystem (Brodersen, 2014:221-222, 225). Ett tydligt utövande av konditionaliteten i enlighet med EUs principer skedde under 2006 då EU-kommissionen stoppade SAA (Stabilisation Accession Agreement) på grund av Serbiens bristande samarbete med ICTY. För att sedan återuppta samarbetet igen när Kommissionen ansåg att Serbien fullständigt samarbetade med ICTY genom utlämnandet av Ratko Mladić och Goran Hadžić (Brodersen, 2014:221).

EUs främjande av mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter har många gemensamma nämnare. EUs stadgar om de grundläggande rättigheterna beskriver i artikel 21 angående icke-diskriminering att diskriminering utifrån ”religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet” är förbjuden (Europeiska Unionen, 2012, Artikel 21). Stadgarna om grundläggande rättigheter kodifierades genom att konstitueras i Lissabonfördraget (Conant, 2014:713). EUs krav på mänskliga – och minoritetsrättigheter återfinns även i artikel 23 av EUs *acquis* ”Member States must ensure respect for fundamental rights and EU citizens’ rights, as

guaranteed by the acquis and by the Fundamental Rights Charter” vilket innebär att EU genom tillträdesprocessen och konditionalitet kräver att tillträdande länder följer stadgan om de grundläggande rättigheterna (Europeiska Kommissionen, 2017, *Chapters of the Acquis*). Konditionalitet baseras på Rational Choice teorin om att beräkna kostnad gentemot förmåner. Detta har haft en inverkan på EUs möjlighet att påverka minoriteters rättigheter och skydd för minoriteter, genom att skapa ett lockande incitament nämligen EU medlemskap (Heimbach, 2011:184). EUs krav på att upprätthålla mänskliga rättigheter och demokratiska värden blir därför ett maktmedel utöver ekonomiska och militära medel (Demarker, 2014:359-360). Detta har varit av stor vikt speciellt på Västra Balkan då syftet har varit att skapa stabilitet i stater som drabbats av etnisk konflikt. Dock en problematik med EUs stadgar om fundamentala och mänskliga rättigheter samt EUs acquis är att skydd av minoriteter i det officiella dokumentet endast anser icke-diskriminering, vilket sätter en låg standard för mänskliga rättigheter (Szöcsik, 2013:106 & Europeiska Unionen, 2012, Artikel 21).

Serbien är en multietnisk stat som har haft svårigheter angående beskyddandet av minoriteter samt att försvara deras rättigheter (Heimbach, 2011:183). Huszka (2018) menar, som Stahl (2013), att EUs huvudsakliga mål är att säkerställa säkerhet, stabilitet och undvika geopolitiska hot i Serbien och på Västra Balkan. Inte att sprida demokratiska värderingar definierade i första Köpenhamnskriteriet. Detta får konsekvenserna att EUs värderingar undermineras och urholkar unionens trovärdighet angående dess engagemang att fastställa mänskliga – och minoritetsrättigheter. Positiva reformer har gjorts angående rättigheter för romer och HBTQ-personer, men inte i den utsträckning som hade önskats. EU har varit inkonsekvent i dess agerande genom konditionalitet då unionen är motstridiga i att implementera

sanktioner angående ouppfyllda eller till viss del uppfyllda krav i förhållande till mänskliga och – minoritetsrättigheter (Huszka, 2018:355-358, 364-365).

5 Slutsats

I början av denna studie framfördes en frågeställning angående hur EU har agerat för att främja de olika faktorerna av det första Köpenhamnskriteriet: stabila institutioner för att garantera demokrati, rättstatsprincipen, mänskliga rättigheter och minoritetsskydd. Genom att undersöka olika tillvägagångssätt som EU använt för att påverka Serbien inom dessa områden har studien redovisat och analyserat resultaten utifrån Lawrence Whiteheads teori om internationella dimensioners påverkan på demokratiseringsprocessen. EUs status som internationell aktör och dess utrikespolitik har länge debatterats. I det tidigare konfliktdrabbade Serbien har EU agerat för att främja stabilitet och demokratisk utveckling genom utvidgningsprocessen där första Köpenhamnskriteriet utgör en väsentlig faktor. EU som beskrivs som en normativ aktör har genom uppvisandet av värderingar automatiskt spridit normer och idéer utanför dess gränser. Unionen blir en eftertraktad entitet att tillhöra eller samarbeta med då det innebär förmåner exempelvis stöd genom bidrag och resurser, men även tillgång till en stor marknad som har möjligheten att främja ekonomisk utveckling. Den dialog som Serbien har haft med EU innebär inte att landet automatiskt har den progressiva utveckling som berörs i första Köpenhamnskriteriet, men samtidigt finns det ett växande stöd för EU i Serbien.

Arbetet att under 2000-talet för att Serbien ska genomgå den institutionella utvecklingen som krävs för att kunna upprätthålla rättsstaten samt mänskliga – och minoritetsrättigheter har varit krävande och kostsamt. I EUs gemensamma utrikespolitik samt den redovisade utvidgningsprocessen redovisar EU intentionerna att inkludera Serbien. För att uppnå detta

implementeras mekanismer för att främja utvecklingen av första Köpenhamnskriteriet. En väsentlig del av EUs verksamhet är ekonomiskt bistånd och stöd. Ekonomiska program har presenterats i intervaller med tillhörande strategidokument som redogör för den verksamhet, områden och de resultat som förväntas vid avslutat genomförande. Genom detta för EU en målmedveten strategi som tillämpas för att fokusera insatserna på väsentliga utvecklingsområden inom en given tidsram. Den kontrollerade styrningen av EU som dominant aktör redovisas i strategidokumentet för CARDS, IPA och IPA II som visar ordnade prioriteringar för den utveckling EU önskar i Serbien samt de mekanismer som ska användas för att implementera strategierna. Utöver utveckling genom program som finns på statlig nivå vänder sig EU även till andra delar av samhället för att tilldela ekonomiska medel och tillfällen för kunskaps – och informationsutbyte i och med EIDHR och ”Twinning” för att kontrollerat främja Köpenhamnskriteriet på olika samhällsnivåer.

Sedan 1990-talet har gränsdragningar och vad som definieras som FRJ och senare Serbien varit ett problem för EUs demokratifrämjande agenda. På grund av detta har unionen på senare tid tagit ett större diplomatiskt och medlande ansvar. Tydligast genom att facillitera dialogen mellan Belgrad och Pristina samt folkomröstningen angående Montenegros självständighet. Serbiens tillåtande samarbetsvilja har skapat förutsättningar för EU att hjälpa landet implementera och utveckla institutioner som understödjer demokratiska värderingar inom Köpenhamnskriteriet. Dock har det inte varit en självklarhet. EU har sett länderna på Västra Balkan och Serbien som en bro från Europa och väst till östblocket, vilket gör det attraktivt för dem att fokusera sina resurser på regionen för att garantera sin egen säkerhet. Det djupgående ekonomiska och kulturella relationen till Ryssland anses kunna vara ett alternativ till EU som därmed hotar EUs inflytande i Serbien. Faktorn att Ryssland är ett tänkbart alternativ kan vara en omständighet som

påverkar Serbiens inställning till EU och därmed begränsar utvecklingen av de liberala värden som demonstreras av EU angående bland annat mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen.

EU har i stor utsträckning använt konditionalitet som mekanism för att implementera de reformer som önskas i strävan att främja stabila institutioner, mänskliga rättigheter och minoritetsskydd samt rättsstatsprincipen i Serbien. Genom att stoppa SAA innan kravet om samarbete med ICTY var fullgjort visade EU realiteten av konditionalitet som maktmedel, utöver detta har inte konditionalitet haft samma betydande effekt. EUs engagemang i den demokratiska utvecklingen och främjandet av liberala värden påbörjades med syfte att stabilisera regionen. Detta pekar på att intresset av regionen och Serbien utgår från en självbevarelsedrift och rationalitetstänkande. Att undvika nya konflikter som den på 1990-talet är det huvudsakliga målet, inte en konsoliderad rättsstat med institutioner som garanterar demokrati och rättigheter för alla. Därför har EU förnyat löftet om inträde i unionen istället för att utfärda sanktioner som konsekvenser för halvhjärtade försök att uppfylla kraven i första Köpenhamnskriteriet.

Inom EUs demokratifrämjande agenda som definieras i första Köpenhamnskriteriet finns det utrymme för fortsatt forskning framför allt angående effekten av EUs ansträngningar för att sedan kunna effektivisera processen att implementera stabila institutioner, rättsstatsprincipen samt mänskliga – och minoritetsrättigheter. Utifrån Serbiens närmande till EU kan man även analysera resterande länder på Västra Balkan utveckling mot ett EU inträde. I förhållande till detta är det även relevant att fortsatt forska på hur EU kan utveckla kapaciteten för betydande och effektiva sanktioner. EUs medlemsstater, befintliga och tillkommande, ska inte kunna fuska eller kringgå de väsentliga demokratiska värdena som det första Köpenhamnskriteriet står för.

6 Referenser

Agreement on Principles of Relations between Serbia and Montenegro within the State Union” (2002) Tillgänglig på:

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/sg/69898.pdf

Andreatta, F (2011) *The European Union's International Relations: A Theoretical View*. I Hill, C & Smith, M. (red.). *International relations and the European Union*. New York: Oxford University Press, sida 21-43.

Bachmann, V (2013) ”*The EU's civilian/power dilemma*”. *Comparative European Politics*, Vol. 11(4), sida 458-480.

Braniff, M (2011) *Integrating the Balkans: Conflict Resolution and the Impact of EU Expansion*. London: I.B. tauris & Co Ltd. E-bok.

Brodersen, K (2014) *The ICTY'S Conditionality Dilemma: On the Interaction of Influences of the European Union's Conditionality Policy and the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia on the Development of Rule of Law in Serbia*. *European Journal of Crime, Criminal Law, and Criminal Justice*, Vol. 22(3), sida 219- 248.

Bull, H (1982) *Civilian Power Europe: A Contradiction in Terms?*” *Journal of Common Market Studies*, Vol. 21(2), sida 149-170. DOI: 10.1111/j.1468-5965.1982.tb00866.x

Cierco, T (2017) *The Limits of Europeanization on Minority Rights in Serbia: The Roma Minority*. *International journal on minority and group rights*, Vol 24 (2), sida 123-149. DOI 10.1163/15685373-12421019

Conant, L (2014) *Compelling criteria? Human rights in the European Union.*

Journal of European Public Policy, Vol. 21:5, sida 713-729. DOI:

10.1080/13501763.2014.897742

Council regulation (EC) No 2666/2000 (2000) *on assistance for Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, the Federal Republic of Yugoslavia and the Former Yugoslav Republic of Macedonia, repealing Regulation (EC) No 1628/96 and amending Regulations (EEC) No 3906/89 and (EEC) No 1360/90 and Decisions 97/256/EC and 1999/311/EC.* Tillgänglig på:

http://europa.rs/upload/documents/key_documents/2000/2666_00_en.pdf

[Hämtad: 2018-12-22]

Csaky, Z (2018) *The Challenge at the Core of Europe: Poland and the Future of the European Union.* Tillgänglig på:

<https://freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2018#eu-challenge> [Hämtad: 2019-01-02]

Damnjanović, M (2018) *Serbia: Nation in transit.* Tillgänglig på:

<https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2018/serbia> [Hämtad: 2019-01-02]

Darmanovic, S (2007) *Montenegro: A Miracle in the Balkans?* Journal of Democracy, 18(2), sida 152–159.

Delegation of the EU to the Republic of Serbia (u.å.) *EU and Serbia at work:*

EIDHR. Tillgänglig på: <https://europa.rs/eu-assistance-to-serbia/eu-and-serbia-15-years-of-partnership/eidhr/?lang=en> [Hämtad: 2018-12-14]

Delegation of the EU to the Republic of Serbia (u.å.) *About CARDS.*

Tillgänglig på: <http://europa.rs/eu-assistance-to-serbia/the-cards-programme/?lang=en> [Hämtad: 2019-01-03]

Delegation of the EU to the Republic of Serbia (2017) *EU support for fight against discrimination in Serbia*. Tillgänglig på: <https://europa.rs/eu-support-for-fight-against-discrimination-in-serbia/?lang=en> [Hämtad: 2018-12-14]

Demarker, M (2014) *Mänskliga rättigheter*. I Gustavsson, J & Tallberg, J. (red.). *Internationella Relationer*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur, sida 347-365.

De Munter, A (2018) *The Western Balkans*. Tillgänglig på: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/168/the-western-balkans> [Hämtad: 2019-01-03]

Diamond, L (2008) *The spirit of democracy: the struggle to build free societies throughout the world*. New York: Holt Paperback

Edmunds, T (2008) *Illiberal Resilience in Serbia*. *Journal of Democracy*, Vol. 20(1), sida 128–142.

Edwards, G (2011) *The pattern of the Eu's global activity*. I Hill, C & Smith, M. (red.). *International relations and the European Union*. Andra upplagan. New York: Oxford University Press, sida 44-76.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., and Wängnerud, L. (2017) *Metodpraktikan : Konsten Att Studera Samhälle, Individ och Marknad*. Femte Upplagan. Stockholm: Wolters Kluwer.

EU HR/VP (2016) *En global strategi för Europeiska Unionens utrikes – och säkerhetspolitik*. European External Action Service. Tillgänglig på: https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_se_version_0.pdf [Hämtad: 2019-01-02]

Europeiska Kommissionen (2001) *Regional Strategy Paper 2002-2006*.

Tillgänglig på: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/financial_assistance/cards/publications/regional_strategy_paper_en.pdf [Hämtad:2019-01-04]

Europeiska Kommissionen (2005) *Communication from the Commission – 2005 enlargement*. Tillgänglig på:

<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/24d5298e-95c7-4490-a958-b899e6833d3d/language-en> [Hämtad: 2018-12-11]

Europeiska Kommissionen (2011) *Commissions opinion on Serbia's application for membership of the European Union*. Tillgänglig på:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2011/package/sr_rapport_2011_en.pdf [Hämtad: 2018-12-10]

Europeiska Kommissionen (2011) *National programme on Serbia under the IPA -Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2011*. Tillgänglig på:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/comm_native_c_2011_4972_1_en_decision_execution_commission.pdf [Hämtad: 2019-01-04]

Europeiska kommissionen (2016) *Conditions for membership*. Tillgänglig

på: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership_en [Hämtad: 2018-12-07]

Europeiska Kommissionen (2017) *Chapters of the acquis*. Tillgänglig på:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership/chapters-of-the-acquis_en [Hämtad: 2018-12-11]

Europeiska Kommissionen (2017) *From 6 to 28 members*. Tillgänglig på:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/from-6-to-28-members_en [Hämtad: 2018-11-20]

Europeiska Kommissionen (2018) *Check current status*. Tillgänglig på:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/check-current-status_en [Hämtad: 2018-12-08]

Europeiska Kommissionen (2018) *Revised Indicative Strategy Paper for*

Serbia 2014-2020. Tillgänglig på: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180817-revised-indicative-strategy-paper-2014-2020-for-serbia.pdf> [Hämtad: 2018-12-11]

Europeiska Kommissionen (2018) *Strategy for the Western Balkans*.

Tillgänglig på: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-561_en.htm

[Hämtad: 2018-11-20]

Europeiska Kommissionen (2018) *Twinning*. Tillgänglig på:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/tenders/twinning_en

[Hämtad: 2018-12-14]

Europeiska Kommissionen (2018) *2018 Communication on EU*

Enlargement Policy. Tillgänglig på: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-serbia-report.pdf> [Hämtad: 2018-12-20]

European External Action Service (2018) *Country Updates on Human Rights and Democracy 2017*. Tillgänglig på:

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/human_rights_report.pdf [Hämtad: 2018-12-10]

Europeiska Unionen (2007) *Lissabonfördraget*. EUT C 306, 17.12.2007,

sida. 1–271. Tillgänglig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

[content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=EN) [Hämtat: 2018-12-15]

Europeiska Unionen (2012) *Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna*. EUT C 326, 26.10.2012, sida. 391–40.

Tillgänglig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN> [Hämtad: 2018-12-19]

Europeiska Unionen (2016) *Fördraget om den Europeiska Unionens EUT C 202*, 7.6.2016, s. 1–388. Tillgänglig på: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0024.01/DOC_2&format=PDF [Hämtad: 2018-12-10]

Europeiska Unionen (2017) *Further expansion*. Tillgänglig på: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/2000-2009_en [Hämtad: 2018-12-17]

Gentjan, S (2014) *The Role of the EU as a Peacebuilder in the Western Balkans*. Romanian Journal of European Affairs, Vol. 14(4), sida 26–43.

George, A.L., Bennett, A (2005) *Case studies and theory development in the social sciences*, Cambridge, Mass; London: MIT.

Gomes, T.M.R.C (2017) *Promoting the rule of law in Serbia. What is hindering the reforms in the justice sector?* Communist and Post-Communist Studies, Vol. 50(4), sida 331–337.

- Haerpfer, C (2009) *Post-communist Europe and Post-Sovjet Russia*. I Hearpfer, C., Bernhagen, P., Inglehart, R., Welzel, C. (red.) *Democratization*. New York: Oxford University Press Inc, sida 309-318.
- Heimbach, H (2011). *The European Union's Promotion of Minority Protection in Serbia – Effectiveness of the EU in External Democratization in Sandžak*. Sicherheit Und Frieden (S F) / Security and Peace, Vol. 29(3), sida 183-189.
- Herman, E & Peterson, D (200) *The Dismantling of Yugoslavia*. Social Science Premium Collection, Vol. 59(5), sida 1-60.
- Heywood, A. (2014) *Global Politics*. Andra upplagan. New York: Plagrove Macmillan.
- Hill, C. (1993) *The Capability-Expectations Gap, or Conceptualizing Europe's International Role* Journal of Common Market Studies, Vol.31(3), sida: 305-328.
- Huszka, B (2018) *Human Rights on the Losing end of EU Enlargement: The Case of Serbia*. Journal of common market studies, Vol. 56(2), sida 352–367. DOI: 10.1111/jcms.12604
- John, P (2018) *Quantitative Methods*. I Lowdes, v., Marsh, D. & Stoker, G. (red.). *Theory and Methods in Political Science*. Fjärde Upplagan. London: Palgrave, sida 254-270.
- Juncos, A & Borragán, N (2016) *Enlargement*. I Borragán, N., Cini, M. (red.). *European Union Politics*. Femte upplagan. Oxford: Oxford University Press, sida 227-240.

Kagan, R (2004) *Of paradise and power: America and Europe in the new world order*. 1st Vintage Books., New York: Vintage Books

Ker-Lindsay, J & Economides, S (2015) 'Pre-Accession Europeanization': *The Case of Serbia and Kosovo*. *Journal of Common Market Studies*, Vol. 53(5), sida 1027–1044.

Malesevic, S (2002) *Ideology, legitimacy and the new state: Yugoslavia, Serbia and Croatia*, London: Frank Cass.

Manners, I (2002) "Normative power Europe: a contradiction in terms?" *Journal of Common Market Studies*, Vol. 40(2), sida 235–58.

Manners, I (2006) *Normative power Europe reconsidered: beyond the crossroads*. *Journals of European Public Policy*, Vol. 13(2), sida 182-199. DOI: 10.1080/13501760500451600

Memeti, A (2014) *Rule of Law through judicial Reform: A Key to the EU Accession of the Western Balkans*. *Contemporary Southeastern Europe*, Vol. 1(1), sida 58–67.

Ministry of European Integration (u.å.) *Stabilisation Accession Agreement*. Tillgänglig på: <http://www.mei.gov.rs/eng/serbia-and-eu/stabilisation-and-association-agreement/> [Hämtad: 2019-01-02]

Nye, J (2008) *Public Diplomacy and Soft Power*. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616(1), sida 94-109.

Perkovic, A (2014) *The European Union and the Democratization Process of the Western Balkans*. *Southeastern Europe*, Vol. 38, sida 112-133. DOI: [10.116318763332-03801005](https://doi.org/10.116318763332-03801005)

Ramet, S.P. & Pavlaković, V (2007) *Serbia since 1989 politics and society under Milošević lissliand after*. Seattle: University of Washington Press.

Richter, S (2012) *Two at one blow? The EU and its quest for security and democracy by political conditionality in the Western Balkans*.

Democratization, Vol. 19(3), sida 507-534. DOI:

10.1080/13510347.2012.67436

Schenkkan, N (2018) *Confronting Illiberalism*. Tillgänglig på:

<https://freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2018#eu-challenge> [Hämtad: 2019-01-02]

Schimmelfennig, F (2011) *EU political accession conditionality after the 2004 enlargement: consistency and effectiveness*. Journal of European Public Policy, Vol.15(6), sida 918-937. DOI: 10.1080/13501760802196861

Schimmelfennig, F & Sedelmeier, U (2005) *The Politics of European Union Enlargement: Theoretical and comparative perspectives*. I Schimmelfennig, F & Sedelmeier, U. (red.). *The politics of European Union enlargement: theoretical approaches*. London; New York, NY: Routledge, Sida 3-30.

Schmitter. P (2001) *Internatinal context and consolidation*. I Whitehead. L. *The internationall dimensions of democratization: Europe and the Americas* (red.). Oxford: Oxford University Press.

Silander, D & Nilsson, M (2013) *Democratization without enlargement? The European Neighbourhood Policy on post-communist transitions*.

Contemporary Politics, Vol. 19(4), sida 441-458. DOI:

10.1080/13569775.2013.835115

Smith, K (2014). *European Union foreign policy in a changing world*. Tredje upplagan. Cambridge: Polity.

Stahl, B (2013) *Another "strategic accession"? The EU and Serbia (2000 – 2010)*. Nationalities Papers, Vol. 41(3), sida 447-468. DOI:

10.1080/00905992.2012.742517

Subotić, J (2010) *Explaining Difficult States The Problems of Europeanization in Serbia*. East European Politics and Societies, Vol. 24(4),

sida 595-616. DOI: 10.1177/0888325410368847

Szöcsik, E (2013) *The EU Accession Criteria in the Field of Minority Protection and the Demands of Ethnic Minority Parties*. Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe, Vol. 11(2), sida 104-127.

United Nations (2009) *Updated Statute of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*. Tillgänglig på:

http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf

[Hämtad: 2019-01-03]

Vormen, A (2018) *Qualitative Methods*. I Lowdes, v., Marsh, D. & Stoker, G. (red.). *Theory and Methods in Political Science*. Fjärde Upplagan.

London: Palgrave, sida 237-253.

Whitehead, L (2001) *Three International Dimensions of Democratization*. I

Whitehead, L (red.). *The International Dimensions of Democratization:*

Europe and the Americas. Oxford: Oxford University Press, sida 3-25.

Zakošek, N (2008) *Democratization, State-building and War: The Cases of Serbia and Croatia*. Democratization, Vol. 15(3), sida 588–610. DOI:

10.1080/13510340801991130